Rikosoikeuden apulaisprofessori Sakari Melander
Helsingin yliopisto
Oikeustieteellinen tiedekunta
6.9.2017

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Asia: **Hallituksen esitys (HE) 37/2017 vp** eduskunnalle laiksi poliisilain 2 luvun muuttamisesta

Yleistä

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilain turvallisuustarkastusta koskevaa sääntelyä siten, että poliisilla olisi mahdollisuus nykyistä kattavampien turvallisuustarkastusten tekemiseen erityistä suojelua tai erityisetä valvontaa edellyttävissä tilaisuuksissa tai tapahtumissa. Esityksessä ehdotetaan, että tilanteen välttämättä edellyttäessä poliisimiehellä olisi oikeus tarkastaa henkilö sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Lisäksi sääntelyä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että turvallisuustarkastus voitaisiin jatkossa kohdistaa myös tilaisuudessa paikalla olevaan henkilöön.

Esitys on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen. Keskityn lausunnossani tarkastelemaan ehdotettujen toimivaltuuksien hyväksyttävyyttä valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Turvallisuustarkastusta koskevan valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, että turvallisuustarkastus merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, johon ei perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Turvallisuustarkastusta koskeva sääntely sivuaa myös perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuuden suojaa (PeVL 5/1999 vp, s. 3/II, PeVL 11/2005 vp, s. 7/II ja PeVL 46/2005 vp, 3/I). Turvallisuustarkastusta koskeva sääntely liittyy myös perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuun yksityiselämän suojaan, koska turvallisuustarkastuksen toimittamisen yhteydessä tar-

kastettavasta saattaa ilmetä yksityiselämään liittyviä tietoja (ks. esim. *Gillan ja Quinton v. Yhdistynyt kuningaskunta*, 12.1.2010, 63 kohta). Lisäksi turvallisuustarkastusta koskevalla sääntelyllä on yhtymäkohtia perustuslain 13 §:ssä turvatun kokoontumisvapauden häiriöttömään käyttämiseen (PeVL 5/1999 vp, s. 3/II).

Tällaisen sääntelyn osalta on kiinnitettävä perustuslain 7 §:n 3 momentin asettamien vaatimusten lisäksi huomiota perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten asettamiin vaatimuksiin. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan aikaisemmassa turvallisuustarkastusta koskevassa perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten asettamien vaatimusten täyttymistä koskevassa tarkastelussa keskeisiksi ovat nousseet ehdotetun sääntelyn tarkkarajaisuus- ja täsmällisyys (PeVL 5/1999 vp, s. 3/I, PeVL 11/2005 vp, s. 8/I ja PeVL 46/2005 vp, s. 3/I), sääntelyn perustuminen painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävään perusteeseen (PeVL 5/1999 vp, s. 3/II, PeVL 11/2005 vp, s. 8/I ja PeVL 46/2005 vp, s. 3/II) samoin kuin sääntelyn oikeasuhtaisuus (PeVL 5/1999 vp, s. 3/II).

Myös nyt käsillä olevaa muutosehdotusta tulee tarkastella edellä esitetyt lähtökohdat huomioon ottaen. Ehdotettuja muutoksia on siis tarkasteltava ennen muuta perustuslain 7 §:n asettamien vaatimusten näkökulmasta samoin kuin on kiinnitettävä huomiota perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten asettamien vaatimusten täyttymiseen.

Ehdotetun sääntelyn valtiosääntöoikeudellinen arviointi

Aluksi. – Esityksessä ehdotetaan, että tällä hetkellä voimassa oleva turvallisuustarkastusta eräissä tilaisuuksissa ja tiloissa koskeva poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentin sisältämä sääntely erotettaisiin omaksi säännökseksi (ehdotettu poliisilain 2 luvun 12 a §). Sääntelyä ehdotetaan samalla laajennettavaksi. Turvallisuustarkastusta koskevan sääntelyn alueellista ulottuvuutta ehdotetaan ensinnäkin laajennettavaksi siten, että poliisilla olisi jatkossa oikeus turvallisuustarkastusten toimittamiseen tilaisuuden järjestämisalueella olevaan henkilöön nähden. Toiseksi esityksessä ehdotetaan, että poliisimies voisi tilanteen välttämättä edellyttäessä tarkastaa henkilön sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty.

Ehdotettu sääntelyn alueellisen ulottuvuuden laajentaminen. – Esityksessä ehdotetaan turvallisuustarkastusta koskevan poliisilain sääntelyn alueellista ulottuvuutta laajennettavaksi siten, että turvallisuustarkastus voitaisiin toimittaa myös tilaisuuden järjestämisalueella olevaan henkilöön nähden. Voimassa olevan poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentin mukaan turvallisuustarkastus voidaan kohdistaa erityistä suojelua edellyttävään kokoukseen, yleisötilaisuuteen tai muuhun vastaavaan tilaisuuteen tai tilaisuuden majoitustilaan saapuvaan tai sieltä poistuvaan taikka tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä olevaan henkilöön. Esityksessä ehdotetun mukaan turvallisuustarkastus voitaisiin kohdistaa myös erityistä suojelua edellyttävässä kokouksessa tai erityistä valvontaa edellyttävässä yleisötilaisuudessa tai muussa vastaavassa tilaisuudessa tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloissa paikalla olevaan henkilöön.

Sääntelyn alueellisen soveltamisalan laajentamista perustellaan ennen muuta sillä, että turvallisuustarkastusta koskeva voimassa oleva lainsäädäntö on tässä suhteessa liian rajoitettua, koska se ei mahdollista esimerkiksi tilaisuuden tapahtuma-aikana saadun uskottavan vihjetiedon huomioimista tilaisuudessa olevan henkilön tarkastamisen suhteen (s. 4). Lisäksi on huomattava, että esimerkiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 46 § mahdollistaa turvallisuustarkastuksen toimittamisen myös järjestyksenvalvojan toimialueella olevalle henkilölle.

Ehdotettu sääntely vaikuttaa tältä osin sinänsä pohjautuvan hyväksyttävään perusteeseen. Toisaalta on huomattava, että ehdotettu sääntelyn laajennus on tältä osin melko väljä, koska se kattaa kaikki tietyssä tilaisuudessa tai sen majoitustiloissa paikalla olevat henkilöt. Ehdotettu sääntely sisältää tältä osin kuitenkin merkittävän rajauksen, koska ehdotetun poliisilain 2 luvun 12 a §:n 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan tarkastusta ei saa kohdistaa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetussa kotirauhan suojaamassa paikassa olevaan henkilöön.

> Ehdotetussa säännöksessä viitattaisiin tässä yhteydessä rikoslain 24 luvun 11 §:n sisältämään kotirauhan käsitteeseen. On kuitenkin huomattava, että kotirauhan piiri määritellään perustuslaissa eri tavoin kuin rikoslaissa (ks. esim. PeVL 40/2010 vp, s. 4). Rikoslaissa määriteltyyn kotirauhaan viitataan sinänsä myös muualla poliisilaissa (esim. kotirauhan ja julkisrauhan suojaamista koskeva 2 luvun 5 §, suunnitelmallista tarkkailua koskeva 5 luvun 13 §), mutta kaikissa kotirauhan kannalta merkityksellisissä poliisilain säännöksissä ei viitata rikoslain mainittuun säännökseen kotirauhan käsitettä käytettäessä (esim. paikan ja alueen eristämistä koskeva 2 luvun 8 §). Eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (esim. PeVL 49/2005 vp, s. 3/II, PeVL 8/2006 vp, s. 2/I ja PeVL 40/2010 vp, s. 4/I), kun taas rikoslain 24 luvun 11 §:ssä rikoslaissa tarkoitettu kotirauhan piiri määritellään eri tavoin. Sääntelyn selvyyden ja sen soveltamisen ennakoitavuuden vuoksi olisi suotavaa, jos kotirauhan määrittelyssä eri säädöksissä pyrittäisiin yhtäläisin perusteisiin.

Jäljempänä tarkemmin käsiteltävin tavoin säännöksen soveltamisalan laajentaminen koskemaan kiellettyjen esineiden ja aineiden hallussapitoa on ehdotuksena ongelmallinen hyväksyttävyysvaatimuksen, tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimuksen sekä suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta, koska tältä osin ehdotetun sääntelyn tavoitteena vaikuttaa pikemmin olevan huumausainerikoksiin liittyvän rikostorjunnan tehostaminen kuin tilaisuuksissa olevien oikeuksien suojaaminen. On kuitenkin huomattava, että jos turvallisuustarkastusta koskevaa voimassa olevaa sääntelyä laajennettaisiin koskemaan myös tilaisuudessa paikalla oleviin kohdistuvat tarkastukset ilman, että soveltamisalaa muuten laajennettaisiin, muutos vaikuttaisi perustuvan painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävään perusteeseen: tilaisuudessa olevien oikeuksien suojaamiseen (ks. myös PeVL 11/2005 vp, s. 8/I). Sääntely olisi hieman epäjohdonmukaista suhteessa tilaisuudessa olevien oikeuksien suojaamisen tavoitteeseen, jos poliisi ei saisi kohdistaa turvallisuustarkastusta tilaisuudessa paikalla olevaan henkilöön esimerkiksi kesken tilaisuutta saadun konkreettisen vihjetiedon perusteella. Jos taas turvallisuustarkastusta koskevan sääntelyn soveltamisalaa laajennetaan esityksessä ehdotetuin tavoin koskemaan kiellettyjen esineiden tai aineiden hallussapitoa – eli koskemaan myös muita kuin sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa toisen turvallisuudelle –, myös turvallisuustarkastuksen ehdotettu alueellisen soveltamisalan laajentaminen muodostuu ongelmalliseksi jäljempänä tarkemmin käsiteltävin tavoin.

Turvallisuustarkastuksen laajentaminen koskemaan erityistä valvontaa koskevia tilaisuuksia. – Esityksessä ehdotetaan, että nykyisen poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa tarkoitettu turvallisuustarkastus (ehdotettu poliisilain 2 luvun 12 a §) voitaisiin suorittaa jatkossa erityistä suojelua edellyttävien tilaisuuksien lisäksi myös erityistä valvontaa edellyttävissä tilaisuuksissa. Sääntelyn soveltamisalan mainitun laajentamisen tarpeellisuutta ei esityksessä erityisen laajasti perustella. Esityksessä ei myöskään erityisen selväpiirteisesti tuoda esille, mikä on erityistä suojelua edellyttävän tilaisuuden ja erityistä valvontaa edellyttävän tilaisuuden välinen ero. Ehdotusta voi tästä näkökulmasta pitää ongelmallisena perusoikeuksiin puuttuvalta sääntelyltä edellytettävän tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden kannalta.

Esityksen perusteluissa todetaan (s. 12), että ehdotetussa säännöksessä tarkoitettu ”erityisen valvonnan tarve voisi johtua tilaisuuden erityisluonteesta tai esimerkiksi siitä, että olisi perusteltua aihetta epäillä, että tilaisuuteen osallistuvilla on hallussaan momentissa mainittuja kiellettyjä aineita tai esineitä”. Perustelu vaikuttaa viittaavan lähinnä siihen, että säännöksen soveltamisalan

mainitulla ehdotetulla laajentamisella pyritään pikemmin huumausainerikoksia koskevaan rikostorjuntaan kuin turvallisuustarkastukseen, jolla suojellaan tilaisuuteen osallistuvien oikeuksia. Ehdotettu säännöksen soveltamisalan laajentaminen koskemaan myös erityistä valvontaa koskevia tilaisuuksia saattaa näin ilmentää sitä, että turvallisuustarkastusta koskevan sääntelyn luonnetta pyritään muuttamaan, vaikka turvallisuustarkastuksessa ei ole kysymys yleisestä rikoksentorjuntavaltuudesta.

Turvallisuustarkastuksen laajentaminen koskemaan kiellettyjen aineiden hallussapitoa. – Esityksen keskeisin muutosehdotus on turvallisuustarkastuksen soveltamisalan huomattava laajentamisehdotus. Esityksessä ehdotetaan, että turvallisuustarkastuksen eräissä tilaisuuksissa voisi jatkossa toteuttaa myös sen varmistamiseksi, että henkilöllä ei ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Ehdotus laajentaisi merkittävällä tavalla esineiden tai aineiden hallussapitoon liittyviä turvallisuustarkastuksia. Voimassa olevan poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentin mukaan turvallisuustarkastus voidaan toteuttaa sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle. Turvallisuustarkastusta koskeva sääntely koskisi siis käytännössä jatkossa kaikkia esineitä tai aineita, joiden hallussapito on kielletty – ilman, että esineillä tai aineilla voidaan aiheuttaa vaaraa toisen turvallisuudelle.

Muutosta perustellaan ennen muuta tilaisuuksien järjestyksen ja turvallisuuden lisäämisellä (s. 7). Erityisesti korostetaan tavoitetta estää huumausaineiden laitonta leviämistä ja tilaisuuksien kattavaa valvontaa (s. 7 ja 14–15). Myös esityksen säätämisjärjestysperusteluissa on korostettu ehdotetun sääntelyn liittymistä huumausaineiden leviämisen estämiseen ja pidetään huumausaineiden leviämisen estämiseen liittyvää laajaa tarkastusvaltuutta hyväksyttävänä (s. 15).

Ehdotetun sääntelyn hyväksyttävyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä ensinnäkin huomiota siihen, että turvallisuustarkastusta koskevalla sääntelyllä pyritään säännöksessä tarkoitettujen kokousten ja tilaisuuksien osalta perustuslain 7 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen turvallisuuden toteutumiseen, minkä lisäksi sääntelyllä on yhtymäkohtia perustuslain 13 §:ssä tarkoitetun kokoontumisvapauden häiriöttömän käyttämisen varmistamiseen (PeVL 5/1999 vp, s. 3/II). Myöhemmässä käytännössään eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että turvallisuustarkastusta koskevan sääntelyn laajentaminen koskemaan tilanteita, joiden tarkoituksena on tilaisuuteen osallistuvien oikeuksien suojaamisen sijasta pikemmin poliisin näkökulmasta tarpeellisiksi arvioitavat toimenpiteet järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, ei ollut mahdollista tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä, ottaen huomioon, että ehdotettu sääntely oli myös huomattavan väljää (PeVL 11/2005 vp, s. 8/I). Edellä turvallisuustarkastuksen taustalla olevasta hyväksyttävästä suojattavasta intressistä mainittu perustuslakivaliokunnan käytäntö huomioon ottaen sääntelyn ehdotettu laajentaminen vaikuttaa varsin kyseenalaiselta. Näyttää pikemmin siltä, että sääntelyllä pyritään huumausaineita koskevan rikostorjunnan keinovalikoiman laajentamiseen kuin tilaisuuksiin osallistuvien oikeuksien suojaamiseen.

Toiseksi on huomattava, että ehdotettu sääntely koskisi kaikkia ”esineitä tai aineita, joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty”. Ilmaisu on huomattavan väljä ja epämääräinen eikä sen rajaa turvallisuustarkastuksen toteuttamisen edellytyksiä riittävän tarkkarajaisesti. Esityksen perusteluissa todetaan (s. 11), että mainittuja esineitä ja aineita olisivat muun muassa kokoontumislain 23 §:n 3 momentin nojalla tilaisuudessa kielletyt alkoholijuomat ja muut päihdyttävät aineet sekä kokoontumislain 20 §:n nojalla annetun määräyksen mukaan tilaisuudessa kielletyt esineet ja aineet samoin kuin rikoslain 50 luvussa tarkoitetut laittomasti hallussa olevat huumausaineet. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi järjestyslain (612/2003) 13 §:ssä kielletään töhrimiseen soveltuvien aineiden hallussapito yleisellä paikalla ilman hyväk-

syttävää syytä ja että esimerkiksi tupakkalain (549/2016) 118 §:n mukaan alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai nikotiininestettä. Selvältä näyttää, että ehdotettu säännös ei näin riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti rajaa turvallisuustarkastuksen toteuttamisen edellytyksiä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena ehdotusta (HE 266/2004 vp), jonka mukaisesti turvallisuustarkastus olisi voitu toteuttaa sen varmistamiseksi, että henkilöllä ei ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan haitata järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tilaisuudessa (PeVL 11/2005 vp, s. 7–8). Valiokunta katsoi, että ehdotettu säännös oli huomattavan väljä ja toi sääntelyn piiriin henkilöiden hallussa pitämiä hyvin monenlaisia esineitä, sellaisiakin, joilla ei ole merkitystä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuuden kannalta. Valiokunta päätyi katsomaan, että sääntelyllä ei suojattu tilaisuuteen osallistuvien oikeuksia vaan tavoitteena oli pikemmin poliisin näkökulmasta sallia tarpeellisiksi arvioitavat toimenpiteet järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Näin yleisen säännöksen taustalla olevan intressin katsottiin lisäävän sääntelyn väljyyttä etenkin, kun tarkastuksen ja pois ottamisen kohteina olevien esineiden ja aineiden ei edellytetä estävän järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tai aiheuttavan sille vaaraa, vaan riittävää oli, että esineillä tai aineilla voitiin aiheuttaa ylläpitotoimenpiteille vähäistäkin haittaa (PeVL 11/2005 vp, s. 8/I). Valiokunta päätyi katsomaan, että ehdotus oli ongelmallinen lakiehdotuksen säätämisjärjestyksen näkökulmasta (PeVL 11/2005 vp, s. 8/I).

Nyt käsillä oleva ehdotus ei ole suoraan verrannollinen aikaisempaan perustuslakivaliokunnan ongelmallisena pitämään turvallisuustarkastusta koskevaan laajennusehdotukseen, mutta ehdotuksissa on havaittavissa samankaltaisia piirteitä. Kuten edellä on todettu, myös nyt käsillä oleva ehdotus pohjautuu pikemmin muunlaisiin tavoitteenasetteluihin kuin tilaisuuksiin osallistuvien oikeuksien suojaamiseen. Nyt käsillä olevalla turvallisuustarkastusta koskevalla ehdotuksella pyritään pikemmin huumausaineiden leviämisen torjumiseen ja niitä koskevaan aiempaa tehokkaampaan rikoksentorjuntaan (näin myös esityksen s. 7 ja 14–15). Niin ikään on huomattava, että nyt käsillä olevassa esityksessä ehdotetussa säännöksessä ei laissa tai lain nojalla kiellettyjen esineiden tai aineiden osalta edellytetä, että ne estävät järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tai aiheuttavat sille vaaraa. Riittävää on, että esineiden tai aineiden hallussapito on ”laissa tai lain nojalla kielletty”. Sääntelyä voidaan edellä esitetyn mukaisesti pitää huomattavan väljänä sen kattaessa käytännössä kaikki laissa tai lain nojalla kielletyt esineet ja aineet, minkä lisäksi sääntelyn väljyyttä on omiaan lisäämään ehdotetun sääntelyn tavoitteen edellä esitetty epämääräisyys ja ongelmallisuus. Edelleen on huomattava, että esityksen perusteluissa ei mainita, kuinka yleistä esimerkiksi perusteluissa mainittu (s. 4) epäpuhtaiden huumausaineiden leviäminen tai vahingoittamistarkoituksessa käytettyjen muistinmenetystä aiheuttavien huumausaineiden käyttö on ollut. Vaikuttaa pikemmin siltä, että ehdotettu sääntely ei tältä osin perustu painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen.

Sääntelyn tavoitteen ongelmallisuutta on vielä tarkasteltava suhteessa turvallisuustarkastusta koskevan sääntelyn osalta omaksuttuun lähtökohtaan, jonka mukaan turvallisuustarkastus ei saa olla yleisesti kaikkiin kohdistuva toimenpide. Vakiintuneesti on katsottu, että turvallisuustarkastuksen osalta lähtökohtana ei saa olla kaikkien tilaisuuteen tai majoitustiloihin saapuvien henkilöiden tarkastaminen (HE 224/2010 vp, s. 80/II). Tällä lähtökohdalla on merkitystä sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta. Esityksen perusteluista saa vaikutelman (s. 15), että ehdotetun sääntelyn pääasiallinen ajateltu soveltamistilanne olisi turvallisuustarkastuksen tekeminen laittomien huumausaineiden varalta huumekoiraa apuna käyttäen. Jos turvallisuustarkastus toteutetaan mainitulla tavalla, voidaan hyvin perustein kysyä, täyttyykö perusoikeuksia rajoittavan sääntelyn oikeasuhtaisuudelle asetettu vaatimus. Etenkin jos tilaisuuteen osallistujien tarkasta-

minen toteutettaisiin niin, että kaikki tilaisuuteen tulevat joutuvat kävelemään huumekoiran ohi, sääntely saattaa helposti johtaa oikeasuhtaisuuden kannalta ongelmalliseen tilanteeseen.

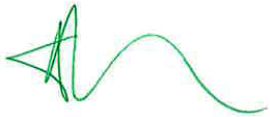
Ehdotetun sääntelyn osalta on vielä huomattava, että sen pääasiallisen tavoitteen liittyessä huumausaineiden laittoman levittämisen estämiseen yleisötilaisuuksissa, oletettavaa lienee, että turvallisuustarkastuksia toteutettaisiin merkittävä määrä myös henkilöihin, joiden hallusta löytyy vähäinen määrä huumausainetta omaan käyttöön, jos ja oletettavasti kun poliisikoira myös tällaiset henkilöt huumausaineen levittäjän ohella ”merkkaa”. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta olisi varsin ongelmallista, jos turvallisuustarkastuksia kohdistettaisiin henkilöihin, jotka syyllistyvät rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä (654/2001) tarkoitettuun huumausaineen käyttörikokseen, koska huumausaineiden käytöstä tai omaa käyttöä varten tapahtuvasta huumausaineen hallussapidosta rankaiseminen on ylipäänsä perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta hyvin ongelmallista.

Tilaisuudesta poistuvaan henkilöön kohdistuva turvallisuustarkastus. – Turvallisuustarkastus voidaan voimassa olevan poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentin mukaan kohdistaa myös tilaisuudesta tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloista poistuvaan henkilöön. Säännöksen mukaan poistuvan henkilön tarkastaminen edellyttää kuitenkin tilaisuudessa tai majoitustiloissa järjestyshäiriönä tai muuten ilmennyttä erityistä syytä.

Myös ehdotetun poliisilain 2 luvun 12 a §:n mukaan tilaisuudesta tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloista poistuvaan henkilöön voitaisiin kohdistaa turvallisuustarkastus. On kuitenkin huomattava, että ehdotettu poliisilain 2 luvun 12 a § ei sisällä voimassa olevaa säännöstä vastaavasti säännöstä, jonka mukaan poistuvan henkilön tarkastaminen edellyttää kuitenkin tilaisuudessa tai majoitustiloissa järjestyshäiriönä tai muuten ilmennyttä erityistä syytä. Tätä muutosta ei esityksessä perustella. Muutos merkitsee turvallisuustarkastusta koskevan sääntelyn huomattavaa väljentämistä, koska säännöksen sisältämä poistuvan henkilön tarkastamista koskeva niin sanottu korotettu edellytyskynnys poistettaisiin.

Mainittu edellytys lisättiin turvallisuustarkastusta koskevaan säännökseen poliisilain vuoden 2010 toteutetun uudistamisen yhteydessä (HE 224/2010 vp, s. 80/II) ja se ilmentää suhteellisuusperiaatetta, koska poistuvia henkilöitä ei saisi tarkastaa varmuuden vuoksi ja perusoikeuksiin puuttuminen tulisi rajoittaa vähimpään välttämättömään (HE 224/2010 vp, s. 22/I). Sääntelyn oikeasuhtaisuuden toteuttamiseksi ehdotettua sääntelyä olisikin välttämättä täsmennettävä tältä osin vastaamaan voimassa olevaa sääntelyä siten, että poistuvan henkilön tarkastaminen edellyttää tilaisuudessa tai majoitustiloissa järjestyshäiriönä tai muuten ilmennyttä erityistä syytä.

Helsingissä 6.9.2017

Sakari Melander
Rikosoikeuden apulaisprofessori
Oikeustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
puh.: 02941 21781, 050 5644229
sähköposti: sakari.melander@helsinki.fi